

1943.
November.

KÖRLEVÉL

A Gazdasági Szaktanítók Országos
Egyesülete megbízásából kiadja
KURDY SÁNDOR

Összeállította:
HAJNÓCZI VILMOS

Tartalom:

Köszöntő.

Tanulmányok.

1. Nevelési értékek, Széchenyi
„Hitel” c. művében. Hajnóczy Vilmos.
2. Módszerről i.—a.

Ismertetések.

1. A mezőgazdasági Népiskolák új tanterve.
Matos István.

**Közlemények, hírek, egyesületi élet,
könyvismertetés.**

Hivatalos rész.

PORÁCZY NYOMDA, TORNAJÁ.

Elnök: Schill János
Alelnök: Szendy István
Titkár, jegyző: Pornoy István
Lapszerkesztő: Hajnóczi Vilmos
Pénztárnok: Vrannay Kálmán
Könyvtáros: Juhász Ilona
Üdülõházi gondnok: Riedelmayer János

VÁLASZTMÁNY.

- 1. Belle Lajos**
- 2. Brózik Dezső**
- 3. Czakó József**
- 4. Gámán Róza**
- 5. Györffy Géza**
- 6. Höbauszt Mária**
- 7. Kamenszky Béla**
- 8. Kurdy Sándor**
- 9. László Aliz**
- 10. Major László**
- 11. Matos István**
- 12. Mezey Imre**
- 13. Regős János**
- 14. Sebők Sándor**
- 15. L. Szabó Imre**
- 16. Szurmó Gizella**

Póttag:

- 1. Molnár Mária**
- 2. Tompa Károly**

Köszöntő.

Az emberi sors közösségre nevel és rendel bennünket. Ettől csak a kiváló képességű vagy legalacsonyabb rendű ember lehet ment. Tehát a két véglet. De egyik sem válik számkivetettjévé a közösségnek: csak a viszonyuk más és más. Az aki legfelül van, elhivatottság érzésével eltelt s vezet, küzd, hogy az a közösség, mely őt rajta kívül állónak látja — elnyerje álmai netovábbját. S aki legalul van, minden értelem nélkül érzi egy valahovatartozás ősi parancsát. A középtársadalom épügy nem tekinti tagjának, mint szerencsés előbbijét, de míg a kiválóság felé küzd maga is, az alávalóságtól iszonyodik; magasabb eszme keresztülviteléért életet áldoz, hitvány elvek szennyétől mossa a kezét. Vagyis jól megalapozott középszerűség határai között folytatja le életét. S ennek fő erőssége az egyesülés elve és gyakorlása. Ez biztonságot és súlyt ad fel és lefelé: zsarnokok tulkapásai és hordaaxisztenciák panem et circenses-ei ellen.

Az egyesülésnél, a jól megfontolt célért való közös munkánál nincsen szebb és eredményesebb. Amíg az egy munkája alig látszik meg, addig a szervezett közösség okos szava helyes irányt szabhat jelennek, jövőnek, munkája pedig alapkövété válhatik egy nemzettartó oszlopnak. Már Széchenyi mondja, hogy az „egyesülésben erő rejlik“ s ehhez csak annyit kívánok hozzáfűzni, hogy a jól megszervezett egyesülésben nagy erő rejlik!

Egyesületi életünkben elemi erővel nyilatkozott meg az összetartozás, az egy célért vállvetett küzdelem érzése és feladata. Azt hiszem mindenki átérezte és soraimon keresztül átérzi, hogy boldogságunk ügyéért mi magunk vagyunk felelősek. Nekünk kell a munka végét megfognunk, nekünk kell a megfelelő erőket sorba állítani, a gátat állítani, de — bennünket érjen az igazságos méltánylás boldogító tudata: munkánkért, erőnkért s vállvetett küzdelmünkért.

Ebben a gondolatban köszöntöm kedves olvasóimat e Körlevél hasábjában s azzal bucsuzom el, hogy ne a szó tárgyi értelmében keressék mondanivalóm igazságát, hanem abban a többletben, amit minden egyes szóhoz szívem mélyéről hozzáfűzök...

Nevelői értékek Széchenyi »Hitel« c. művében

A nevelők egyetemes elvü motivumoknak engedelmessékednek.

Gondolatvilágukat valami nemesebb, fennköltebb eszmény hatja át, amelyben törthetetlenül hisznek, mint a próféták, hirdetik, mint az apostolok és készek bármikor meghalni értük, mint a vértanúk. E három tényező adja a nevelő értékének azt a hitelét, amelyet a világ, ha egyszer befogadta szívébe — követ tüzön és vizen át.

Széchenyi jellemében megtaláljuk ezt a három mozzanatot. Próféta volt; jóslataink maga vált apostolává s az apostol hirdetett eszméiért meg is halt.

Széchenyi próféta jellemét abban véljük, hogy elraredottabb viszonyok között levő hazájának irányt mutatott, meglátva a boldogságra vezető egyedüli utat.

Széchenyi jellemében az apostoli vonás az, hogy helyesen meglátott s rendszerint külföldi vonatkozásokkal egybelatolt eszméit hirdette szóban, írásban és tettben.

Széchenyi vértanu sorsát abban látjuk, hogy eszméi elgondolása és főként hazájára való gyakorlati alkalmazása folytán nem tudta meglátatni a kifejtendő célt elég világosan, amelyet nagy ellenfelének politikai törekvései még nagyobb homályba borítottak s ennek ára életének tragikus beteljesülése volt.

Mit nevezünk egyetemes elvnek, amely a a nagy nevelőket mozgatja? Általában mindazt, ami magába öieli a valóságok vagy valóságontuli dolgok valamely egyező tulajdonságát, lényeges, közös alapból táplálkozó határozmányát. Eszményesítő korok a tulvilágban keresték a végső dolgok tárgyilagós magyarázatát. Alanyi világnézet szemszögéből itélkeztek azok, akik az emberi horizonton tul nem tudtak vagy nem akartak hatolni. Ez két véglet, amelynek voltak szélsőségei és eklektikusai. Széchenyi bölcsen megmarad a tárgyilagós szemlélet igaz utján, mondván: adjuk meg a császárnak, ami a császáré, s Istennek, ami az Istené. S itt mutatkozik meg Széchenyi nagysága, hogy önköréből nem kívánkozik soha el, mint Ádám az ürbe. Tudta, hogy erői megbénulnak, ha a földi dolgok gravitációs bilincse reánehezedenek s a teher mindig nyomasztóbb lesz, minél transzcendesebb szférába akar hatolni. A későbbi pragmatikusok elmélete megfoghatatlan lett volna előtte, mert az ember földi ténykedéseivel, megjelenésének gyakorlati formáival nem az emberi sorsot, rendeltetést akarta magyarázni, hanem az emberi sors boldogítására — melyet egyedül Isten kezében látott megnyugtónak — az emberi ténykedések dandárját akarta egybehan-

golni. Talán őreá illik legjobban Candide szerepe: „Hanem hát műveljük a kertjeinket.”

Széchenyit elsősorban gyakorlati dolgok érdeklik. Ő maga így fogalmazza meg: „Mit kell tenni és min kell kezdeni?” Aki erre méltó feleletet akar adni, annak tisztában kell lenni, 1) az emberiség egyetemes helyzetével, 2) a nemzeti eszmény-nyel és 3) a megoldásokra vezető gyakorlati tényezőkkel. Széchenyi nagyszerű gondolatmenetben fejti ki e három dolog egységes rendszerét s ezen rendszer tanulmányozása közepette jövünk rá a Legnagyobb Magyar 4) gongolkodásának természetére és 5) módszerére.

Ezek a végső elvek, melyekben Széchenyi nagyságát őszintén megfoghatónak vélem s amelyeket e rövid tanulmányomban a mt. olvasó elé tárok.

1.

*Csak a gyenge szereti önmagát,
az erős egész nemzeteket hordoz
szívében.* (Hitel)

Széchenyi az emberiség sztatikai helyét az Urral szemben jelöli meg. De nem abban a meg nem alkuvó, teremtésből részt kérő luciferi szembehelyezkedésben, ami korának jelszava volt a különféle természettudományi és bölcséleti kutatások eredményeképpen, hanem keresztyéni alázatban fogant istenfélő szembenállásban, amelyben a szembeállítás inkább a teremtés természetéből eredő, alá és fölérendelt viszonyból származó elvi kétpoláritást jelent: ugymint egyrészt Istent, aki legnemesebb és legáltalánosabb tulajdonságok hordozója és másrészt embert, aki a gyarlóságok örök viselőse. Az előbbi tulmutat a Föld körén, az utóbbi egybe-kapcsolja a földet és az embert, de az ég felé törő őszinte áhítatával.

Az ember helyét a földön Isten mutatta meg. Iratlan őseredeti törvények vannak, amelynek a legkisebb és hatalmasabb is eleget tesz, mert ha nem, a társadalom módot talál arra, hogy többé ne veszélyeztesse. A nép szava az Isten szava, mondja Széchenyi s ennek legalapvetőbb elve az általános és kölcsönös megértés és bizalom. „Hitel, azaz hinni, hihetni egymásnak” legyen az emberi cselekedetek vezérfonala.

Az, hogy a kölcsönös bizalom elfoglalhassa a gyűlölség és hiuság jelenleg terhes párkányait, szükséges, hogy önmagunkba tekintsünk. A „gnoti seauton”, az ismerd meg magadat elv legyen cselekedeteink mozgatója. Önismeretből fakad énünk helyes értékelése s ennek folytán énünk helyes beleilleszkedése a társadalomba. „Ki világosra érzi s tudja, hogy egészsége gyenge, bátorsága csekély, az katonává nem lesz: — ki jól tudja, hogy szemei gyengék, azok hasznát kimélve fogja venni; — ki nyilván tudja, hogy az elme három főtehetségei:

képzelet, emlékezet s ítélet, tökéletes arányban nincsenek benne egyesülve, nem fog felemelkedésre vágni”.

Önmagunk megismerése mélyen felfedi gyarlóságunkat: alázatra fog nevelni, amely a gyakorlati életben a „tanutlan erény” nyilvánításában és a „szó szentségében” fog kivirágozni.

Széchenyi szemléletében fontos szerepe van mind a két-
tőnek. Soknak veti szemére hiuságát, legérzékenyebb sarkát, azt, hogy csak tapsért hazafi s nem csodálkozhatunk, hogy a „lárma” főleg ezért a megbántott hiuságért lett oly hangos. A legnagyobb felekezet csak hiuságból jó polgár és csak ott heves hazafi, hol közel a tanu és bizonyos a taps.” „Fényleni soknak legfőbb célja, nem használni.” Mily követendő megállapítások ezek, örök emberi gyarlóságok, hiábavalóságok megfigyelése és őszinte feltárása. S mindez onnan fakad, hogy önmagát figyelte a nagy magyar. A maga lelkének rezdülését helyesen értelmezte honfitársaira; amit lelkéből ismert, azt ismerte társai lelkében is. Amit üldözött önmagában, azt üldözte másban is. A nemzet evangéliuma volt ő, élő lelkiismerete, akit csak követni lehetett, de nem elkerülni

„A lelkünkben szilárd hitel, azaz hihetni egymásnak” — gyakorlati kivitelben a szó szentsége.

A szó: ítélet.

Hiába vannak a törvények, kinyilatkoztatások, ha tartalmuk azt a tiszteletet nem ösztönzik, hogy azokat tűzönvizen át meg is kell tartani. A polgárok szava adja a biztonságot, az uralkodó szava a felsőbbiséget. A szó szentsége a népben a rendet, egységet, erőt s végül hatalmat jelent; a szó szentsége az uralkodóban azt, „ami Istenben a legszebb tökéletesség: örökkévaló legfőbb igazság” — s a kettőt a kölcsönös bizalom összeköti, s össze kell kötnie! — olyan mint a hit ha összekapcsolja az embert a Mindenhatóval.

S itt érkezünk meg Széchenyi himnuszához, amely a Hite[ ] en át és átleng s amely végeredményben a mű alap-gondolata is. Mindezen fogalmak bennesűrösödnek az erény fogalmában, amelyet minden embernek birnia kell e földön. „S ha valamely tudomány méltó és férfihez illő, bizonyosan annál dicsőbb nem lehet s egyszersmind édesb, mint ember-társai java s boldogsága okainak nyomozása s kifejtése. Dicsőbb nem, mert az erénynek, mely szó erőből származik, legnagyobb fénye az, hogy az erős nem egyedül akar megelégedett lenni, örvendeni, szerencsésnek érezni magát, ami magányosan lenni nem is tudna; hanem. hogy másokon is segíteni törekedik, jólétükre kezet nyujt s többeket kíván boldogságra juttatni. Csak a gyenge szereti önmagát, az erős egész nemzeteket hordoz szívében.”

Ebben világlik ki Széchenyi gyakorlati ítélőképessége, mert ő nem azt mondja meg, milyennek *kellene* lennie az erényes embernek, hanem mit *kell* tenni az erényes embernek. Az erkölcs a norma. az erény annak gyakorlása. Széchenyi-

ben az erkölcs, mint Istentől eredő, természetes életszabály van jelen, mint tulajdonosának is öntudatlanul és spontánul; nem gondolkodik azon, hogy hogyan jött létre erkölcsi ítélőképessége, nem menekül a bölcselet etikájához, nem taglal, hanem legfőbb bírójára tekintve egyszerűen jelenti ki, hogy ennek így kell lennie. S az, hogy ennek így kell lennie, az már erény, mely emberek együttélésében mutatja szolidáris cselekvőképességét.

Valljuk meg őszintén az ember önzésre hajlamos. A kozmocentrikus és teocentrikus világnézet korában egy tulvilágról fogant erkölcs szavának engedelmeskedni első volt. Idézzük meg Sokratesnek elítéltetése alkalmából mondott hallhatatlan vádbeszédét, vagy haladjunk a későbbi korok Aquinói Tamásához, láthatjuk, hogy ezek vagy a mindenség misztériumát vagy mennybolt igazságát hirdették; minden esetben az ember volt függő viszonyban. Az újvilág felfedezésének kora azonban új gondolatvilágot eredményezett, ez volt az egocentrizmus világa, amikor az emberi erénycselekedetek mozgatója már többé nem a tulvilág volt, hanem egy végtelen folyamat kategórikus parancsa, amit alátámasztott mindenki sajátjának védelmezője, a jog és az emberi sors tragikus, de immanens hordozója, az én. Ennek szellemi mozgalma a cartésiusi racionalizmussal indult meg s amely a szellemi és gyakorlati régiók széles rétegein kifejtette erőit s amelynek legszebb virágzását a XIX. századra lehet becsülni. Az angol puritanizmus gyümölcse, a liberális világgazdaság mehanizmusa ekkor ért döntő tulsúlyba: az emberi küldetés kérdése ekkor vált dekadens bölcselők orgonapontjává; a vallásos és művészi élet pedig ekkor lett az előbbi vallásos buzgóság és művészi törekvések kontrapontjává. Széchenyi ebben a forgatagban élt. Őt azonban korának különféle szellemi mozgalmi csak annyiban érdekelték, amennyiben azokat szeretett hazájának szolgálatába tudta állítani. De mindent a maga ítélőképességén szűrte meg, mert tudta, hogy egy félrevezetett népet nehéz visszaállítani a haladás helyes útjára. Tudta, hogy jobb lassan, de előre jól megfontolt úton haladni, mintsem bizonytalan mesgyéken kóborolni.

Ebben az értékelő munkájában nagy segítségére volt Istentől nyert erkölcsi ítélőképessége; Széchenyi soha nem magára gondolt, hanem hazájára. Széchenyi nem magát, hanem nemzetét hordozta szívében.

Hajnóczi Vilmos

(Folytatjuk)

Módszerről.

A tanítás eredményességét a helyes módszer segíti elő legjobban. Ez megkönnyíti a tanítás menetét s rendszerezett ismeretek birtokába juttatja a gyermeket.

A helyes módszer alkalmazása több dolgot feltételez. Egyik a gyermek lelki adottságaiban keresendő, másik az ismertető tárgy természetében rejlik, harmadik az általános emberi rendeltetés értelméből fakad. Az első pszichikai ismereteket feltételez, a második helyes tárgyismeretet, a harmadik magába foglalja az etika követelményeit.

Az iskolásgyermekben elemi gondolkodási készség van. Nevezhetnénk ezt elemi logikai követelménynek is, mert tagadhatatlan, hogy a gyermek egyszerű kombináló képességénél fogva is ne juhasson megfelelő igaz ismerethez. A természettel való szorosabb együttélés, a hatásra következő ellenhatás, a felnőttek következetes cselekedetei, — mind foglalkoztatják az ő értelmét, amelyből magáranézve értékes ítéletet fogalmaz meg. A gyermek logikája azonban legtöbbször nem tárgyilagoss. At és átszövi alanyi vélekedésével, szubjektivitásának eredendő fogalmaival. Ez lehet a *pedagógiai pszihologizmus* kora. Csak később képes arra, hogy értelmét a maga rangján és méltóságán használja. Ez a *pedagógiai szillogizmus* kora. S annak ellenére, hogy a gyermek ismereteinek téra szinte rohamosan bővül és szélesedik, ez az ismeret rendszertelen. Valami belső, titokzatos folyamat, valami intuitív módszer ugyan kiválaszt és rendszerez, fogalmaz és osztályoz, de nem nevezhető alaposnak, hogy a gyermeket ennek alapján teljesen magára hagyhatnók. Az iskola hivatott ezt a munkát a maga tudatosító hivatásánál fogva elintézni.

A tanítás szigorú logikát követel. Ezt ismeretes szóval a tanítás gondolatmenetének szoktuk nevezni. E gondolatmenet kétféle lehet: *pszihologisztikus* és *szillogisztikus*. A pedagógiai pszihologizmus általában az, amit közönségesen kérdeve kifejtő módszernek nevezünk. Azaz a tanító az ismertető tárgy első tételét adja fel, amelyből a gyermeki értelem ön-maga halad végig, a zárótételig, azaz a tanítási tárgy teljes ismeretéig. Az irány helyességét egyes kérdésekkel, de semmiesetre sem a tételék lezárásával, ítéletalkotással valószínűsítjük meg: ezt minden esetben a gyermekre hagyjuk. Pl.

Tanító: Miért válogatunk a kukoricának jó vetőmagot?

1. Gyermek: Jó növény fejlődjön belőle.

2. Gyermek: A jó növény fejlődésének azonban nemcsak ez az egy feltétele van!

Tanító: Hanem még?

3. Gyermek: Szántott föld.

4. Gyermek: Trágyázott föld.

5. Gyermek: Kellő növényápolás, stb.

A pedagógiai szillogizmusban a tanító és a gyermek szerepe szintugy kölcsönös, de a tanítóé aktívabb. Tanító feladja a felső tételt ($M \text{ est } P$), hozzáteszi az alsó tételt ($S \text{ est } M$) és a gyermekben kél a helyes zárótétel, mint egyetlen lehetséges igaz ítélet, (tehát $S \text{ est } P$). A zárótétel újabb felső-tétel, amelyhez a tanító a tanítás egyenes irányba tartó alsó-

tételét újólag hozzáfűzi s a gyermek ebből ismét záró tételre következtet. Ezt a tautológiát mindaddig vezetik, amíg a záró-tételek záró-tételéig nem érnek, azaz a tárgy összes ismerete a végső ítéletben nem sűrűsödik. Pl.

Tanító: Felső-tétel: Jó vetőmagból jó növény fejlődik.

Tanító: Alsó-tétel: Ám a kukoricának jó vetőmagot válogatunk.

Gyermek: Záró-tétel: Tehát a kukoricából jó növény fejlődik.

Tanító: Felső-tétel: Kukoricából jó növény fejlődik.

Tanító: Alsó-tétel: Ám a jó fejlődéshez szántott föld, trágyázott talaj és kellő növényápolás kell.

Gyermek: Záró tétel: Tehát a kukoricának szántott föld, trágyázott talaj és kellő növényápolás kell.

Tanító: Felső-tétel: A kukoricának szántott föld kell stb.

A tanításban mindezeket önkénytelenül alkalmazzuk. Legtöbbször azonban ennyire módszeresen nem alkotunk következtetési láncolatot, hanem csak záró-tételről záró-tételre ugrunk, mintegy kiemelkedőbb gondolati pontról-pontra feltételezve, hogy a gyermek a közöttek tartalmát magától értődőnek tartja. S hogy egyik alakból mennyit és a másiktól mennyit alkalmazunk, az minden esetben a gyermekek lelki, szellemi adottságaiból és a tárgy természetétől következik. Semmiesetre sem fogunk egyszerűbb tárgy körben szigorubb szillogisztikus módszert alkalmazni s viszont, ahol az egyszerűbb értelem számára a tanítási anyag nehezebben hozzáférhető, nem könnyedén elsiklani fölötte.

A tanító egy tanítási órája e módszerek szintézise. Ő látja az alkalmazandó eszközt, amit fel akar használni s amit fel is kell használnia, mert csak így vezet fáradozása maradéktalan eredményre.

—i—s

==== Ismertetések. ====

A mezőgazdasági népiskolák új tanterve.

A mezőgazdasági népiskola alapja az 1868. XXXVIII. törvénycikkben gyökerezik. A külön szaktanító gazdasági ismétlő, majd később az önálló gazdasági népiskola a 66569/902 sz. rendelettel kapta meg az első tantervet azzal az utasítással, hogy a tanítás sulypontja a gazdasági tárgyak elméleti és főleg gyakorlati oktatására essék. Az 1931. XXX. törvénycikk és végrehajtási utasítása iskolánk tanítási idejét újból szabályozta és az iskoláztatási kötelezettséget is megszigorította,

Sajnos e törvény életbeléptetése után csak jóval később kapták a mezőgazdasági népiskolák a 109.388/1938 sz. rendelettel kiadott újabb tantervet. E tantervnek nagy értéke volt, hogy kimondottan a mi iskoláink részére készült és teljesen elkülönültünk a gazdasági irányú továbbképző iskoláktól. A másik nagy érdeme volt, hogy szorosabb kapcsolatot teremtett az általános népműveltséget közvetítő közismereti tárgyak és a gazdasági szaktárgyak között.

Az iskolázási kötelezettségről és a nyolcosztályos népiskoláról szóló 1940. évi XX. t. cikk életbeléptetése mélyrehatóan érintette a mi iskoláinkat is, mert a népiskola VII. és VIII. osztálya ugyanabból a korosztályból kapja tanulmányanyagát, mint a mezőgazdasági népiskolák. Valóban mindazon a helyeken, főképp városokban, ahol párhuzamosan a mi iskoláinkkal a VII.—VIII. osztályok megnyitottak, a mezőgazdasági népiskolák kezdtek elnéptelenedni. Új életet adott és a továbbfejlődés útját nyitotta meg a vall. és közokt.ügyi minisztérium 83062/1941 számú rendelete, mely 1941 szept. 1-től valamennyi mezőgazdasági népiskolában a mindennapos tanítás bevezetését tette kötelezővé. Ugyanazon rendelet határozottan kimondja azt is, hogy: „Abban a községben, amelyben mezőgazdasági népiskola működik az iskolafentartó a népiskola VII. osztályát csak abban az esetben nyithatja meg, ha a mezőgazdasági népiskola I. osztályába a népiskola VI. osztályát végzett tanulókat befogadni nem képes”. Tehát 1941. szept. 1-től iskoláinkba csak a népiskola VI. osztályát sikerrel végzett tanulók vehetők fel, a tanítás pedig az I. és II. osztályokban mindennapos lett s ezzel a gazd. szaktanitóságnak egy régi vágya beteljesült.

Iskoláink fejlődését érintő eme nagyhorderejű reform maga után vont a mindennapos oktatásnak megfelelő új Tanterv kiadását is. Szabad legyen rámutatnom, hogy a kezdeményezést Egyesületünk akkori vezetősége és a kartársi közös munka indította el szerény keretek között s ma mégis nagy az örömünk, mert iskoláink, tanerőink a fejlődés követelményeinek megfelelő, tartalomban gazdag új tantervet és utmutatást kaptak.

A vall. és közokt.ügyi minisztérium 8600/1943 sz. rendeletével kiadott új Tanterv már a folyó tanévben életbelépett s valamennyi mezőgazdasági népiskolának a helyi tanmenetet ennek az alapján kellett elkészíteni. A régi tanterv szerény füzetecskéje helyett már egy vastagabb könyvet kapunk kézhez. Forgassuk át most együtt és nézzük meg mit találunk benne.

Elsősorban világosan és tömören 3 pontban foglalja össze a mezőgazdasági népiskola feladatát: 1) a tanulók vallásos és erkölcsös nevelése, 2) a népiskolában nyújtott általános műveltség elmélyítése és kiegészítése, 3) az élethivatás betöltésére a gyakorlati életre való nevelés.

Tantervünk a továbbiakban a mezőgazdasági népiskola tantárgyait négy csoportban sorolja fel és az eddig szokásos beosztásoktól eltérően sokkal szerencsésebben és áttekinthetőbben foglalja össze az egybetartozó tantárgyakat.

I. Hit és erkölcstan.

II. Nemzetismereti tárgyak, ide tartoznak: 1) magyar nyelv a) olvasás, b) írás, fogalmazás és nyelvi ismeretek, 2) földrajz, 3) történelem a) magyar nemzet története, b) állampolgári kötelességek és jogok, c) honvédelmi ismeretek.

III. Természeti, gazdasági ismeretek és foglalkozások, ide soroztattak: 1) természeti ismeretek, 2) egészségi ismeretek, 3) növénytermesztés, 4) kertmivelés, 5) állattenyésztés, 9) gazdaságvezetés, 7) háztartási ismeretek, 8) háziipar és kézimunka, 9) időszerű munkák és tanulmányi kirándulások.

IV. Egyéb tárgyak sorába tartoznak: 1) számolás és mérés, 2) rajz, 3) ének, 4) testnevelés.

Tantervünkben mint új tárgyak a honvédelmi ismeretek, a rajz, ének és a testnevelés szerepelnek, ezek eddig iskoláinkban önálló tárgyként soha nem szerepeltek.

A tantárgyak felsorolása után következik az általános óraterv, mely világosan mutatja, hogy az egyes tárgyak tanítására úgy a nyári, mint a téli félévben heti hány órát fordíthatunk. Ugy a fiuknál mint a lányoknál a téli félévben az *eddig* heti 2 félnapi (heti 10 órai) tanítás helyett az első és második osztályokban úgy, mint a népiskola VII. és VIII. osztályaiban heti 30 óra tanítás lesz. A heti 30 órából mindkét osztályban a hit- és erkölcstanra 2, a természeti és gazdasági ismeretekre együtt 15, a nemzetismereti és egyéb tárgyakra pedig 13 óra esik. A nyári félévben az I. és II. fiu- és lányosztályokban egyaránt az időszerű munkák végzésére és tanulmányi kirándulásokra heti 5 óra fordítható. A mezőgazdasági népiskola III. évfolyama az úgynevezett gyakorló évfolyam részére a törvény az egész év folyamára 40 félnapos tanítási időt ír elő. Az óratervben felvett heti 10 órából 1 óra a hit- és erkölcstan, 1 óra írás, fogalmazás és nyelviismeretek, 1 óra számolás és mérés, 7 óra pedig a gazdasági ismeretek tanítására jut.

A továbbiakban a tantervi anyagot találjuk, mely 2 részre tagozódik. Az első részben tantárgyanként és osztályonként elkülönítve adva van az összevont, rövid és könnyen áttekinthető tantervi anyag. Minden tantárgy anyaga előtt röviden ismerteti annak célját.

Ezt követi a tanterv anyagának részletezése. Ebben a részben ugyancsak tantárgyanként és osztályonként a tanítási egységek óráról-órára vannak felsorolva. Az egyes tanítási órák anyagát gondolatjelek választják el, hogy a tanmenetek összeállításánál a tanterv munkája ezzel is megkönnyítessék. A tanítási anyag közölt sorrendje azonban nem köti meg a tanterv készítőjét, hanem az a helyi viszonyok, más tantárgyakkal

való kapcsolás, továbbá az összefoglalások érdekében tervszerűen megváltoztatható. Minden tantárgynál osztályonként fel van tüntetve úgy a téli, mint a nyári félévre előírt heti óraszám. A nemzetismereti, valamint az egyéb tantárgyaknál jelezve van ha a tantervi anyag a fiú- és leányosztályokban azonos. Egyedül a honvédelmi ismeretek tantervi anyagánál történik utalás a VKM 166396/942 sz. rendeletével kiadott A) mellékletre, amely úgy a tanítási anyagot, mint az idevonatkozó utmutatásokat részletesen tartalmazza. A nemzetismereti és egyéb tárgyak tanításának ideje elsősorban magyar nemzeti művelődés szellemével átítatott általános műveltség nyújtása, illetve kimélyítése. Mivel pedig a mezőgazdasági népiskola folytatása a népiskolának és párhuzamos annak VII.—VIII. osztályával, épen ezért a nemzetismereti és egyéb tárgyak tananyagra azonosak a népiskola megfelelő osztályával. Minthogy iskoláinkban a hangsúly a gazdasági irányú oktatáson van, azért az általános műveltséget nyújtó tárgyak tanítására kevesebb óraszám esik, mint a népiskolában. Ebből azonban nem következik, hogy a mezőgazdasági népiskola elhanyagolná az általános műveltség nyújtását, mert ennek kiépítését nálunk nem csak a nemzetismereti és egyéb tárgyak, hanem a gazdasági tárgyak is szolgálják.

A mezőgazdasági népiskolai oktatás központja a tanulók jövőbeli foglalkozása. Ezért a tanterv nagy súlyt helyezett a gazdasági tárgyak tanítási anyagának összeállítására. Ugy a fiuknál, mint a lányoknál tantárgyanként nemcsak az ismereteket, hanem úgy ősszel mint tavasszal elvégezhető időszerű gyakorlati munkákat is felsorolja, melyekből minden tanerő kiválogathatja tanmnetébe mindazokat, — sőt fel nem sorolt, de a célt szolgáló más munkákat is állíthat be — amelyek az ő helyi illetve iskolai viszonyai között minden nehézség nélkül meg is valósíthatók. Külön részletezi tárgyanként tantervünk a gyakorlati tanítási anyagot, úgy a fiúk mint a lányok számára.

Amint már említettem tantervünkben minden tárgynál fel van tüntetve a cél, ami azt is jelenti, hogy nem a tanítási anyagban van a hangsúly, hanem a tanításban elérendő célon. A tanterv az életből indul ki és igyekszik ahhoz a legszorosabban kapcsolódni. Figyelembe veszi a gazda, gazdaasszony napi munkáját, alkalmazkodik az időszerűséghez, az évszakok változásához, de főképen a földműves foglalkozású szülők gyermekeinek lelkivilágához. Az új tanterv nagy gondot fordít a gyakorlati tanításra is. A gyakorlatokat mindig kellő elméleti ismeretekkel kell kiegészítenünk.

A Tanterv több mint fele oldalszámán találjuk a végrehajtási utmutatást. Ennek első része általános utmutatást nyújt a nevelés és oktatás kérdéseiről. A második részben pedig mindenegybes tantárgyra külön-külön részletesen megtaláljuk a tanításban követendő módszeres elveket és eljárásokat.

Talán egy iskola tantervében sem domborodik ki oly erőteljesen a nevelői gondolat és tevékenység, mint a mezőgazdasági népiskola új Tantervében. Bár eddig is foglalkoztunk a tanulók nevelésével és jellemképzésével, de a régebbi 2 félnapos (heti 10 órai) tanítás mellett erre időnk sem volt és inkább a tanításra és a gyakorlati foglalkozásra helyeztük a fősúlyt, míg az ember és gazdanevelést csak másodrangú feladatnak tartottuk. A mindennapos oktatással a helyzet megváltozik, mert napról napra együtt vagyunk tanulóinkkal, több időnk jut nemcsak az oktatói munkára, hanem elsősorban a nevelés kimélyítésére, a jellemképzésre. Így lesz a mezőgazdasági népiskola a Tanterv szellemében nevelő iskola. Minden elfogultság nélkül állithatjuk, hogy nincs még egy iskola, ahol a nevelésnek annyi és oly sokféle változata adódna, mint a mezőgazdasági népiskolában. Nemcsak az elméleti oktatásokban lévő gazdag tanítási anyag, hanem a sokoldalú szemlélet, a szabad természetben való gyakorlati foglalkozások és kirándulások sokféle nevelési alkalmat tárnak elénk, melyeket minden igyekezetünkkel fel kell használnunk és ki kell aknáznunk, hogy az új tanterv kívánalmainak eleget tehesünk.

Külön foglalkozik tantervünk a lánynevelés kérdésével, mely már az egyes tárgyakban is teljesen elkülönül a fiukétól. A mezőgazdasági népiskolában a lányokat Istentől rendelt hivatásának betöltésére kell képesíteni. Olyan nevelésben kell tehát részesíteni, mely nem téríti el eredeti hivatásától, hanem erkölcsi és szellemi színvonalának emelésével a boldog családi életre készíti elő.

A nevelés részleteire és e részletek miként való érvényesítésére az utmutatás kellő irányítást ad ugyan, de a tanerő egyénisége, lelkiismeretes munkája, valamint példaadása lesz a siker elérésében majd a döntő tényező.

A szemléltetés különösen fontos a tanításban, mert vele érzéki hatásokat keltünk és ezzel a tanítást, tanulást, a megértést nagyon megkönnyítjük. A mezőgazdasági népiskolai tanításban tág tere van a szemléltetésnek és e tekintetben első helyen áll az iskola gyakorlóterülete. Az iskolai tan gazdaság célja, hogy úgy a tanulóknak, mint a község lakosságának példaadó eredményes gazdálkodást mutassunk és utmutatást adjunk az okszerű gazdálkodásra. A földmives ember egész élete gyakorlati munka. Munkakörében csak azt tartja értékesnek, csak annak hisz, amit a saját szemével lát és aminek eredményéről meggyőződik. Ezért bármennyire is fontos a gazdasági irányú elméleti oktatás, csak fél munkát jelent, ha megfelelő gyakorlattal nem egészítjük ki. Épen azért az iskolai gazdaság minden munkájában a tanulók — ha csak mód és alkalom van — vegyenek részt. A mezőgazdasági népiskolának az a legnagyobb erőssége, hogy a tanítása gya-

korlati, a való életre támaszkodik. Igazi munkaiskola, mely a tanulóit a jövő élethivatásukra készíti elő.

Iskoláinkban különösen a gazdasági tárgyak tanításánál fontos szerepe és jelentősége van a kirándulásoknak és tapasztalatgyűjtésnek. E tekintetben rendelkezésünkre áll az egész község belterülete, udvarai és határa. Az őszi és nyári időszakban minél több gondosan előkészített kiránduláson vegyenek részt tanítványaink, ahonnan mindannyiszor tapasztalatokban gazdagodva fognak hazatérni. Használjuk fel a kirándulásokat gyűjteményárunk bővítésére is. Legértékesebb szemléltetési tárgyaink, melyeket maguk a tanulók találtak és hoztak gyűjteményárunk részére. A gazdasági szaktanító ügybuzgósággal nagyon sokat tehet a szemléltetési tárgyak összegyűjtésében s különösen a kezdő szaktanítónak munkáját könnyíti meg tantervünk a minden tantárgyat felölelő gazdag anyagnak felsorolásával, amely iskolai gyűjteményáraink berendezéséhez mintául szolgálhat.

A részletes utmutatás nagy segítségünkre van a helyi tanmenetek összeállításában is. Tantervünk az eszményi iskola teljes anyagát öleli fel s ezt nem is lehet minden helyen és minden iskolában megvalósítani. Mivel a mezőgazdasági népiskola az általános műveltség nyújtása mellett, főképp szakirányú műveltséget ad, tehát alkalmazkodnia kell a helyi körülményekhez és kívánalmakhoz még a tanterv keretében is. A mi iskoláinkat a szűkebbre szabott helyi követelmények érdekében szervezték meg, tehát a mi tanítói munkánknak alkalmazkodnia kell a szűkebb községi, az otthoni viszonyokhoz. mert végzett tanítványaink nem szóródnak széjjel az ország különböző vidékeire, hanem ott maradnak a szülőföldjükön, az iskola körzetében. A gazdasági tárgyak anyagának kiválasztásánál tehát alapos körültekintéssel járjunk el. Lesznek iskolák, amelyekben pl. a juhtenyésztést vagy szőlőművelést összevontan tanítjuk, mert ezeknek nagyobb helyi jelentősége nincs, míg a másik iskolában e tárgyakat a tantervnél is bővebben kívánatos tanítani, hogy a helyi érdekeknek és kívánalmaknak eleget tegyünk. Már a nemzetismereti és egyéb tanítási egységeinek összeállításánál könnyebb a helyzetünk, mert ezek általános és nem helyi jelentőségű tudnivalók, miáltal sem az összevonásoknak sem a bővítéseknek vagy kihagyásoknak nincsen olyan tág tere. A helyi tanmenetek elkészítése a tanerőktől alapos felkészültséget, kellő gyakorlatot és nagy körültekintést kíván, ha azt minden tekintetben új Tantervünk szellemében akarjuk összeállítani.

A mezőgazdasági népiskolák a mindennapos oktatásnak megfelelő korszerű Tantervet kaptak és életbeléptetéséhez mind a felettes hatóságaink mind a szaktanítóság nagy reményeket fűz, azonban ezek csak akkor fognak teljesen valóra válni, ha mielőbb kézhez kaphatjuk az új tanterv alapján elkészült olcsó tankönyveket is.

A mezőgazdasági népiskola most kiadott Tanterve olyan nemzedéket, olyan magyar földmives és jó gazdaasszonyt óhajt nevelni, akik nemcsak okszerűen folytatják a saját és hazájuk boldogulására a földmivelést, hanem nemzetünknek szellemben és érzésben is becsületes fenntartói.

Iskoláink életében az új Tanterv új korszak kezdetét is jelenti. Célkitűzéseink végrehajtása, valóraváltása tőlünk szaktanítóktól függ. Nekünk kell a néma és holt betűkbe, szorgalmas és hivatás szeretettől áthatott munkákkal életet, lelket öntenünk. Bucsuzva a régítől, örömmel üdvözljük az újat és e munkát vállaljuk és becsületesen végezzük, hogy elősegíthessük egy szebb magyar jövő bekövetkezését.

Végül hálás köszönetet kell mondanunk mindazoknak, akik lelkiismeretes, komoly munkájukkal lehetővé tették, hogy kezünkbe vehettük ezt a tantervet. Adja a Mindenható, hogy önzetlen, nemes munkájuk a mi és általunk a tanítványaink lelkében is gazdagon gyümölcsözzenek.

Matos István

==== Közlemények. ====

A monori áll. mezőgazdasági népiskola 1942. évi termelési eredményei: katasztrális holdankénti tiszta jövedelem 194 — P. A befektetett tőke kamatozása 8.3%. Főbb bevételek: 1) szarvasmarha tenyésztésből 12917 P és 47 fillér, kertészetből 4194 P és 68 fillér. A tehenészet évi fejési átlaga 3825 liter tej volt.

Publius Vergilius Maro nemcsak a poklok sötétségein átvezető divina-küldötte kalauz, hanem a természettel mindig szemben álló gazda Maecenas-ihlette tolmácsa is. Nincs a világirodalomnak még egy tanító költeménye, amely annyira közvetlen lenne, mint Vergilius ajándéka, a Georgica. Soraiból nem érzik ki a mindenáron akaró tanítás kényszerű érzése, mintha nem is tanítani akarna, hanem könnyedén csevegni a természetről, csillagjárásról, állatokról, mézről és egyéb gazdaságot érintő dologról.

Vergilius *Georgicáját* az időszerűség vétette kezembe. Ugyanis a távoli porondokon küzdő Octavianus mindenható helyettese. Maecenas átlátta szükségességét a mezőgazdaság fejlesztésének. Ma ezt a szakirodalom száraz stílusán keresztül tanuljuk meg, a régiek azonban ebből is élvezhető és formás művet alkottak. Ma szinte törekszünk a kivonatosságig arra, hogy tárgyilagosak legyünk, a régiek elkalandoznak a méd legelőkre, Gargara tövébe, Hymetthos édességét emlegetik és közben oktatnak, hogy „hogyan tehető széppé a vetés”, hogyan kell csávázni „olajhabba”, „lugsóba”. Ha lelki alapon akarnám osztályozni a különbséget, akkor azt kellene mon-

danom, hogy a jelenkor szigorú tárgyilagos szakirodalma az akarati lelki mozzantokra hat különösképpen, míg az ilyen művek alkotások, mint pl. a Georgica az izlésünkre hat kiválóan,

Gazdaságról szóló ókori művet többet ismerünk. Cato, a puritán római gazda dicséri a földművelést, mint szabad római emberhez méltó foglalkozást. Előtte ez a foglalkozás még az apai hagyományainak ragyogó tisztaságában élt, ő a „cives romanus”, aki az ekeszarva mellett gondolja ki hatalmas beszédeit Carthago megsemmítésére. Varro a nemzeti műveltség alapjait helyezi a földművelésre s láthatjuk, hogy a római erkölcsöket a frissen és gyorsan hódított tartományok még nem fertőzték meg ekkor. Vergilius valószínűleg tanulmányozta e jeles auctorokat, sőt fellelhetők Homéros, Hesiodos, Eratosthenes stb. nyomai is művében, de a legalaposabban tanulmányozta Lucretius Carus munkáját, mely hexameterben készült s „A természetről” szól.

A Georgica négy részből áll. E négy rész bennefogamzik az I. rész első négy sorában, mely a mű megajánlásának felel meg. „Hogy tehető széppé a vetés, mely csillag alatt kell Szántani, Maecenas, szőlőt kötegetni a szilhez. Hogy nevelünk okosan szép jószágot, buja nyáját S hogy kell nagy gondot takarékos méhre viselni Zengeni ezt akarom.”

S megmutatkozik a négy részre tagolódás: I. rész szól a földművelésről, II. rész a fatermelésről, III. rész az állattenyésztésről és IV. rész a méhészetéről.

A tárgy széleskörű megfogamzása teszi, hogy a költő sehol sem válik unalmassá. Epizód és epizódszerű leírások bőven vannak s ennek köszönhetjük, hogy a költő vezetőnké válik akárcsak Dantenak, de nem az Alvilág rejtelsein át, hanem Tiberis enyhe partjain, az Aegei-tenger ringató hullámain és Chalchidiké ujjain. S elmondhatjuk, ha elolvastuk a művet, hogy azok az emberek, akikről benne szó van, oly boldogok, mint a proselenek voltak a holdtalan Árkádiában.

Ki lesz a jelenkor Vergiulusa, aki a mezőgazdasági tudományok tömegét izléses szintézisben megalkotja úgy, hogy arról kétezer év múlva is úgy nyilatkozzanak, mint mi a kétezeréves Georgicáról?

Mert meg kell hagyni, a mai kor embere tanulni szeret. Igaz, főleg azt, ami hasznos. De kapcsoljuk össze a hasznost a széppel, — mint Georgica — és az mindenképpen az emberiség javára lesz. A hasznos és a szép szintézisből fakad — végső elven — a legfőbb jó, amelyre minden emberi törekvés irányul.

Legalább is így tanítja ezt a mindenható bölcsélet!

**Mezőgazdasági Népiskolák hirdetni
valójukat, közöljék a szerkesztővel.**

Népiskolai mezőgazdasági ismeretek. (Szegedy Istvánné) Nemzetnevelők könyvtára V—19. kötet. Falusi tanterv szerint működő népiskolák tanítói megkönynyebbüléssel vehetnek kezükbe egy elsőrendű, gazdasági oktatásban szakszerű vezérfonallal szolgáló segédkönyvet. Ezzel egy csapásra megoldódott a 940/XX. tc. óta fennálló hiány s valóban hézagossnak kell minősítenünk azt az ismeretet, amely e könyv tartalmát fel nem öleli, szükségesnek, ha egyezik véle, kívánatosnak és megfelelőnek, ha ennél több. A falusi tanterv szerint működő népiskolai tanító szerepe is e fokozatok szerint módosult, s mondanom sem kell, hogy reá nézve a harmadik utolsó eset a legkedvezőbb. Csak az a kérdés, hogy a népiskolai tanító mindenképpen használhatja-e e segédkönyvet? Szerény véleményem szerint használata előzetes gazdasági szakismeretet feltételez, azaz tisztában kell lenni minden gazdasági szaktárggyal, mert sokhelyütt a segédkönyvnek oly rövid utalása a hiányos ismerettel birót felületessé teszi, ami nem vezethet a kívánt célhoz. Vagyis röviden szólva: e segédkönyv azt feltételez, amit éppen kerülni akar, újabb és újabb szakkönyv igénybevételét.

Anyagában megfelelő. felosztásában módszeres, nyelve világos s egyes tárgyi csoportok végével erkölcsi utalásokkal, szememben értékes könyvvé avatják s ajánlom mezőgazdasági népiskolai könyvtárak kiegészítésére.

Hazánk társadalomrajza. (Weis István) Nemzetnevelők könyvtára I—7. kötet. E kötet legnagyobb értéke: kis keretben bő anyag, módszeres feldolgozás, ami az anyag érthetőségének javát szolgálja, tárgyilagosság és tudóst jellemző őszinteség. Weis István munkásságát bírálni — kevesnek érezhetjük magunkat, mert ismerjük őt más műveiből, ámde mindegy, nagy vagy kis mű, egyaránt értékes, ha áthatja a tudóst jellemző komolyság. E társadalomrajz a sejtől alkotja meg az egészet. Elindul a legalsó rétegekből s ott is széteszt, minősít, ahol pedig a közvélemény felületessége egysegiesít. A nemzet nevelői számára becses elveket, megállapításokat tesz, amelynek tudatos és tapintatos alkalmazása szorosabb kapcsolatba fonhatja a föld dolgozó, tulajdonos népét azzal társadalommal, amely szellemi és gazdasági nevelésére minden másnál leghivatottabb.

Széchenyi vallomásai és tanításai. (Fekete József és Váradi József. Dr. Schandl Károly előszavával. Átnézte dr. Imre Sándor.) Studium. Széchenyiről írni — ha nehéz is, de hálás feladat. Műveinek sokasága, azok érzésbeli mélysége, ötleteinek szárnyalása, elméletet kiegészítő gyakorlati tevékenysége és termékenysége oly kaleidoszkópszerű

sokrétűség, amit — egész könyvtárrá felnövekedett Széchenyi bibliográfia ellenére — nem aknáztak még ki teljesen és igazán. Széchenyiről írni annyi, mint a reformkorszakról írni, műveit elemezni annyi, mint nemzetgazdasági viszonyainkat latolgatni, naplóit, önvallomásait, imáit olvasni annyi, mint önmagunkat keresni az Emberben, aki lelkünk mértékével mérve legnagyobb volt minden magyar között. Megvallom őszintén, jobban szeretem olvasni a művet eredetiben. Tehát a hitelről a *Hitelben*, de mégis két kézzel kaptam e könyv után, amely áttekinthető feldolgozásban adja A/ *Széchenyit és korát*, — ebben életrajzát és vallomásait, B/ *Tanításait* — írásainak szisztematikus rendjét és C/ szemelvényeket *Gondolataiból*

Egyesületi hír. A nagyméltóságu Belügyminiszter Ur lapunktól 1943. év február havában az engedély okiratot megvonta. Amíg a „Mezőgazdasági Népoktatás” újra e cím alatt jelenhetik meg, áthidalásul e „Körlevél” kerül kiadásra. Kérjük a mt. olvasók elnézését. A Mezőgazdasági Népoktatás” kérelmezése folyamatban.

==== Hivatalos rész. ====

Kinevezések. A m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter *Cseke Ilona* hajduszoboszlói, *Kun Julianna* hajduböszörményi, *Marka Jenő* tiszaföldvári, *Hortobágyi Ernő* egri I. számú, *Ripka Erzsébet* gyöngyösi, *Szluka Ferenc* lajosmizsei, *Érdi Róza* szeged-felsőközponti, *Farkas József* kunszentmártoni mezőgazdasági népiskolába beosztott népiskolai rendes tanító, okleveles gazdasági szaktanítókat, *Lür István* begenyátpásztélyi, *Görög Ernő* huszti, *Nagy Zoltán* munkácsi, *Miskolczi Irén és Vissnyay Ilonka* ignáci, *Répássy Klára* horlyói, *Szabó Nándor és Bulecza Ilona* csernoholovai, *Harsányi (Mauksinszky) Péter* dombói, *Berecz Sándor* drávavásárhelyi állami népiskolai rendes tanító, okleveles gazdasági szaktanítókat, *Tamássy István* kulcsodi ref. népiskolai tanítót, *Jakucs Katalin* balmazújvárosi, *Stadler Gizella* hevesi, *Kadosa Gyula* kecskeméti népiskolába beosztott helyettes gazdasági szaktanítókat állami rendes gazdasági szaktanítókká, továbbá *Mirtse Lujza, Nánási Balázs, Kaposi János, Szép Ilona Tamás Balázs és Pál Ernő* okl. gazdasági szaktanítókat a középiskola 8. osztályának elvégzéséhez kötött állású állami helyettes gazdasági szaktanítókká kinevezte.

Rendelet száma: 128.894/1943. VIII. 2. Kelte: 1943.nov. 8.